

Retoryka lokalności

Rhetoric of Locality

6 (4) 2019 EDITORS: EWA MODRZEJEWSKA, AGNIESZKA SZUREK

SPRAWOZDANIE/REPORT

MAŁGORZATA CISZEWSKA

INSTYTUT BADAŃ LITERACKICH PAN

<https://orcid.org/0000-0002-1937-7284>

malgorzata.ciszewska@ibl.waw.pl

**Sprawozdanie/Report: XVIII Konferencja Polskiego Towarzystwa
Retorycznego *Retoryka i medycyna*, 18-19.11.2019, Instytut Badań
Literackich PAN, Warszawa**

License

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 international (CC BY 4.0). The content of the license is available at <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

MAŁGORZATA CISZEWSKA
INSTYTUT BADAŃ LITERACKICH PAN
malgorzata.ciszewska@ibl.waw.pl

Sprawozdanie/Report: XVIII Konferencja Polskiego Towarzystwa Retorycznego *Retoryka i medycyna*, 18-19.11.2019, Instytut Badań Literackich PAN, Warszawa

W dniach 18-19 listopada 2019 roku w siedzibie Instytutu Badań Literackich PAN w Warszawie odbyła się XVIII Konferencja Polskiego Towarzystwa Retorycznego współorganizowana przez Interdyscyplinarne Centrum Retoryki Stosowanej *Pro Rhetorica* przy Instytucie Badań Literackich PAN, zatytułowana: *Retoryka i medycyna*. Zgromadziła ona ponad dwadzieścioro badaczy z dziewięciu ośrodków naukowych w Polsce.

Obrady trwały dwa dni. Otworzył je dr hab. Grzegorz Marzec, wicedyrektor IBL PAN, po czym dr hab. Joanna Partyka, prof. IBL PAN (przewodnicząca *Pro Rhetorica*) oraz dr hab. Maria Załęska (przewodnicząca Polskiego Towarzystwa Retorycznego) powitały prelegentów i gości. Przed pierwszym panelem dr Martyna Sabała (IBL PAN) przybliżyła ideę i sposób działania Repozytorium Cyfrowego przy IBL („Otwarte Zasoby w Repozytorium Cyfrowym Instytutów Naukowych (OZwRCIN) w IBL PAN”).

Sesję zatytułowaną: *Przekonywanie do (anty)medycyny*, prowadziła dr hab. Joanna Partyka, a otworzył ją referat dr. hab. Grzegorza Marca (IBL PAN) pt.: *O reklamie prasowej lekarzy i medykamentów w XIX w.*, w którym prelegent przedstawił z perspektywy genologicznej reklamy produktów leczniczych w XIX-wiecznej prasie powszechnej i branżowej. Dr hab. Maria Załęska (PTR, UW) wygłosiła odczyt poświęcony retorycznym aspektom autoporadnictwa zatytułowany: *Cura te ipsum! Samouzdrawianie z perspektywy retorycznej*. Jako trzecia wystąpiła mgr Luiza Stelitano (UJ) z referatem: *Specyfika argumentacji polskich i włoskich organizacji antyszczepionkowych w internecie na przykładzie stowarzyszeń »STOP NOP« oraz »Corvelva«*. Badaczka skupiła się na najważniejszych tezach prezentowanych przez główne organizacje związane z polskim i włoskim ruchem antyszczepionkowym, a przede wszystkim na argumentach, jakie są przez nie używane, by przekonać użytkowników do swoich racji.

W sesji drugiej zatytułowanej: *Medycyna między teorią a praktyką retoryczną*, której przewodniczyła dr hab. Maria Załęska (PTR, UW), jako pierwszy wystąpił dr hab. Paweł Gondek (KUL) z referatem *Retoryka i medycyna – metodologiczny status dyscyplin*. Przedstawił on zagadnienia związane z metodologiczną specyfiką retoryki i medycyny jako dyscyplin organonicznych; ich charakterystyką historyczną i systemową, a także ze zjawiskiem zdeprecjonowania retoryki i dowartościowania medycyny we współczesnym paradygmacie wartościowania nauk. Mgr Magdalena Karnasiewicz (UR) i dr Marcin Niemczyk (UR) w wystąpieniu: *Dydaktyka retoryki jako element profesjonalnego przygotowania do wykonywania zawodu lekarza* przybliżyli wyniki badań nad zakresem, jakością oraz ilością treści retorycznych przekazywanych studentom kierunków lekarskich polskich uczelni wyższych. Jako ostatnia w tej sesji wystąpiła dr hab. Agnieszka Kampka (SGGW) z referatem: *Wizualne toposy zdrowia i medycyny – wyobrażenia społeczna na Instagramie*.

Sesję trzecią zatytułowaną: *Nie tylko perswazja: rozmowy i porady na tematy medyczne* prowadził dr hab. Paweł Gondek (KUL). Dr Anna M. Kiełbiewska (UW) wygłosiła odczyt pt.: *Co mówią pacjenci o trudnych rozmowach z lekarzami? Wyimki z badań jakościowych* poświęcony wynikom badań nad oceną przez pacjentów kultury i empatii lekarzy oraz temu, jakie elementy składają się na zaufanie pacjenta wobec lekarza, a także na poczucie porozumienia. Następnie dr Marcin Niemczyk (UR) zaprezentował studium zatytułowane *Rozmowy u kresu życia. Kilka uwag o retoryce zawodów medycznych oraz prawnych aspektach komunikacji z pacjentem* (współautorką była nieobecna dr Edyta Niemczyk, UR) poświęcone analizie kwestii związanych z komunikacją pomiędzy służbami medycznymi a rodziną i pacjentem znajdującym się w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia, a także specyfice prawnych aspektów regulujących zasady porozumiewania się personelu medycznego z pacjentem. Zagadnienie przedstawienia choroby, lekarzy i szpitali w literaturze lokalnej podwarszawskich miejscowości (w kontekście metod analizy Kennetha Burke'a) w referacie: *Choroby, lekarze i szpitale w literaturze lokalnej regionu podwarszawskiego. Analiza retoryczna* przedstawiła dr Agnieszka Szurek (UW).

We wtorek (19.11.2019) sesji czwartej zatytułowanej: *Retoryka i medycyna: perspektywa historyczna* przewodniczyła dr hab. Agnieszka Budzyńska-Daca (UW). Dr hab. Joanna Partyka, prof. IBL PAN wygłosiła odczyt zatytułowany: *»Spowiednik jest to lekarz duszy twojej«. Idea »medicinae salutis« w poradnikach pastoralnych*, w którym dokonała analizy narzędzi retorycznych, którymi w okresie staropolskim posługiwał się spowiednik („duchowy doktor” – *medicus animarum*), naśladując lekarza cielesnego. Następnie dr hab. Beata Gaj, prof. UKSW przedstawiła referat pt.: *Jak przekonać do medycyny nowożytnej i nie odebrać*

wartości leczeniu domowemu, czyli zalecenia śląskiego lekarza Curtiusa z początku XVIII wieku. Treść wystąpienia poświęcona była jednemu ze śląskich lekarzy wieku XVII, Curtiusowi, który w swojej pracy doktorskiej doceniał rolę medycyny domowej, ale też wymieniał złe skutki jej stosowania. Kolejno dr hab. Małgorzata Ciszewska, prof. IBL PAN w studium »Chory heros« – słabość, rany i choroby w enkomionach pogrzebowych Jakuba Sobieskiego przybliżyła zagadnienie oratorskich strategii inwencyjnych mających na celu wpisanie tematu choroby w staropolski etos rycerza w pochwałach funeralnych wodzów i żołnierzy. Odczyt dr hab. Magdaleny Piskały, prof. IBL PAN zatytułowany *Retoryczna forma i funkcje prozdrowotnych treści w staropolskich kalendarzach* poświęcony był zjawisku kalendarza staropolskiego traktowanego jako poradnik i retorycznym tego konsekwencjom, a także medycynie jako motywowi przewodniemu w utworach wierszowanych oraz funkcji treści dodatkowych związanych z medycyną zamieszczanych w dawnych kalendarzach.

Sesji piątej *Retoryka i medycyna: perspektywa komunikacyjna* przewodniczyła dr hab. Agnieszka Kampka (SGGW). Dr hab. Justyna Dąbkowska-Kujko, prof. KUL wygłosiła odczyt: *Antyczne źródła spotkań retoryki i medycyny oraz ich wczesnonowożytnie aplikacje*, w którym przedstawiła historię niezwykle dynamicznych i płodnych spotkań filozofii, retoryki oraz medycyny na przykładzie twórczości humanistów, a także zagadnienie terapeutycznej roli słowa i topiki medycznej pokazane na przykładzie relacji Erazmowych pism (zwłaszcza dzieła „Lingua”) wobec Plutarchowego wzorca. Kwestię choroby jako materiału inwencyjnego dla kaznodziejów XVII w. w kontekście kondycji duchowej chrześcijanina omówiła dr hab. Marzena Walińska (UŚ) w referacie: *Choroby duszy i ciała w perswazji kaznodziejskiej (na przykładzie zbiorów kazań z XVII wieku)*. Studium *Etos lekarza w komunikacji z pacjentem* zaprezentowane przez dr hab. Agnieszkę Budzyńską-Dacę (UW) i mgr Zuzannę Nabiałek (UW) ujmowało krytycznie kwestię interakcji lekarza z pacjentem w sytuacji rozpoznania choroby i przedstawienia diagnozy oraz podstawowe cechy etosu lekarza widziane z perspektywy pacjentów, w obszarze cech charakterologicznych, kompetencji i identyfikacji z audytorium (*arete, phronesis, eunoia*). Strategie budowania wiarygodności nadawcy, przede wszystkim odwoływanie się do autorytetu, w międzywojennych miesięcznikach specjalizujących się w tematyce ezoterycznej w wystąpieniu *Medycyna alternatywna, czyli »pogłębiona«*. *Wiarygodność nadawcy i promocja medycyny alternatywnej w czasopiśmiech »Wiedza Duchowa« (1934) i »Lotos« (1935-1948)* przedstawił dr Paweł Sarna (UŚ).

Sesję szóstą *Retoryka i medycyna: od literatury do polityki*, prowadziła dr hab. Małgorzata Ciszewska, prof. IBL PAN. Analizę problemu fizycznej dezintegracji ciała ukazanej w powieściach minionej dekady w kontekście filozoficznej

koncepcji Gillesa Deleuze'a i Feliksa Guattariego „Ciała bez narządów” rozumianego jako polimorficzna płynność i odejście od jednoznacznej reprezentacji przedstawiła dr Anna Bendrat (UMCS) w odczycie: »*X zawsze równa się x*«. *Metafory bólu w literaturze amerykańskiej*. Następnie dr Ewa Modrzejewska (UW) wygłosiła referat pt.: *(Nie)przekonujące liczby a argumentacja prozdrowotna*. Badaczka poddała analizie zagadnienie perswazyjnego potencjału liczb i roli, jaką odgrywają w oficjalnej komunikacji Parlamentu Europejskiego na tematy zdrowotne. Z ostatnim odczytem, zatytułowanym: »*That great unfinished business of our society*«: *analiza retoryczna przemówienia Prezydenta Baracka H. Obamy z 9 września 2009 r.* wystąpił dr Rafał Kuś (UJ). Referat stanowił wieloaspektową analizę przemówienia Baracka Obamy, z uwzględnieniem politycznej i kulturowej swoistości sytuacji retorycznej, w której znalazł się mówca.

Po zakończeniu dyskusji nastąpiło uroczyste rozstrzygnięcie I konkursu PTR na najlepszą pracę licencjacką i magisterską z zakresu retoryki, a następnie podsumowania i zamknięcia obrad dokonała dr hab. Joanna Partyka (IBL PAN).

Organizator konferencji: Polskie Towarzystwo Retoryczne i Interdyscyplinarne Centrum Retoryki Stosowanej Pro Rhetorica przy Instytucie Badań Literackich PAN.

Komitet Naukowo-Organizacyjny:

- Dr hab. Joanna Partyka, prof. IBL PAN
- Dr hab. Małgorzata Ciszewska, prof. IBL PAN (sekretarz konferencji)

Komitet Naukowy:

- Dr hab. Maria Załęska, Uniwersytet Warszawski
- Dr hab. Agnieszka Budzyńska-Daca, Uniwersytet Warszawski
- Dr hab. Agnieszka Kampka, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
- Dr Ewa Modrzejewska, Uniwersytet Warszawski